

LES GENS DU BALTO'DA KULLANILAN SÖZCÜKLER AÇISINDAN “GENÇ DİLİ” ÜZERİNE TOPLUMDİL BİLİMSEL BİR İNCELEME¹

Sonel BOSNALI²
Fatma ER³

Öz: Dil yapıları ile toplumsal yapılar arasındaki ilişki ve toplumsal dönüşümler ile dil değişimleri arasındaki ilgileşim, toplumdilbilimin önemli ilgi alanlarıdır. Labov’la birlikte, “değişke dilbilimi” adı altında, konuşurların sosyokültürel çeşitliliği ile buna koşut olan dil çeşitliliğini birlikte göz önünde bulunduran çalışmalar başlamıştır. Toplum yapısının dil kullanımları üzerindeki etkilerini inceleyen bu alan, toplumsal etkenler ve dil kullanımı arasındaki ilişki, birinin diğeri üzerindeki etkisi ve dil değişkenliğinde tutarlı toplumsal ulamlar gibi konuların incelenmesinde “bağlam”, “dil topluluğu”, “dil pazarı” ve “sosyal ağ” gibi kavramları göz önünde bulundurur. Bu kavramların hangisi temel alınırsa alınsın; dil değişkenliğindeki temel ilke, her değişkeye denk gelen aynı değerleri paylaşan bir dil topluluğunun bulunduğuudur. “Dil topluluklarının dinamiğini anlamak için”, yaş en önemli değişkenlerden biri olarak değerlendirilir. Bununla birlikte “genç dilinin” ayrı bir toplumsal değişke olarak tanımlanması önemli sorunlar taşımaktadır. Bu çalışmada, “genç dilinin”, diğer toplumsal değişkelerden bağımsız, kendi içinde tutarlı ve özdeş nitelikte bir değişke olmadığı varsayımı ileri sürülmektedir. Faıza Guène’nin *Les gens du Balto* adlı yapıtında ortak sosyokültürel ve sosyoekonomik özellikler taşıyan iki gencin konuşmaları, incelemenin bütüncesini oluşturmaktadır. Bu iki gencin kullandıkları hem sözcük türü ve sıklığı hem de dil tutumları ile sosyolojik özellikleri arasındaki ilgileşim incelenmiştir. Elde edilen bulgular, iki gencin hem dil kullanımı

¹ Bu çalışma, XI. Ulusal Frankofoni Kongresi’nde (Yıldız Teknik Üniversitesi, 11-13 Mayıs 2015) “*Les gens du Balto*’da Dil Değişkeleri ve “Genç Dili”” başlığıyla sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

² Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü. sbosnali@nku.edu.tr

³ Araş. Gör., Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü. fatmaer@nku.edu.tr

hem de dil tutumu bakımından birbirinden farklı olduğunu göstermektedir. Dil tutumları olumsuz olan Taniel'e göre çok az sayıda genç diline ait sözcükleri çok daha az sıklıkta kullanan Ali'nin diline karşı tutumlar da olumludur. Cinsiyet, yaş, meslek, eğitim düzeyi, ikamet yeri, konut biçimi bakımından aynı özellikleri taşıyan ve yaşadıkları yerin tek sosyal alanı olan Le Balto kafesinin müdavimi iki genci birbirinden farklılaştıran tek etken etnik köken ve ikamet yerlerindeki süredir. Dilsel farklılığı, bu iki değişkenle açıklamak mümkündür. Bulgular, bütün gençlerin paylaştığı homojen bir genç dilinin bulunmadığını göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Genç Dili, Dil Değişkeleri, Fransız Dili, Değişke Dilbilimi, Toplumdilbilim.

Giriş

Toplumlar gibi diller de her zaman yapı ve kullanım bakımından mükemmel bir çeşitlilik sunarlar. Ancak bu dilsel çeşitlilik, dünyanın neredeyse bütün coğrafyalarında hem siyasal hem de bilimsel anlamda ya yok sayılmış ya da yok edilmeye çalışılmıştır. Toplum içerisinde farklı işlevleri yerine getiren çok sayıda dil değişkelerinden biri (ölçünlü dil), farklı nedenlerle sahip olduğu “prestij” ve “güç” sayesinde bütün dil pazarına hükmetmiş, diğerlerinin kullanımına, hatta varlığına her zaman tepeden bakmış ve hatta tehdit oluşturmuştur. Edebiyat gibi dilbilimin de kapılarını daha yakın tarihlere kadar tamamen kapatmış olduğu bu değişkelerin son zamanlarda artık hem edebiyatta kullanım bulduğuna hem de dilbilimsel araştırmalara konu olduğuna tanık oluyoruz. Dil ve toplum ilişkisini konu edinen toplumdilbilimin en önemli ilgi alanlarından biri, toplumsal ayrışıklıkla dilsel ayrışıklık arasında gözlemlenebilen ilgileşimsel ilişkiden hareketle, sosyal sınıfların dil kullanımı bakımından nasıl, neden ve niçin farklılaştıkları sorunsalıdır. Bu çerçevede, herhangi bir toplumda var olan sosyal kategori ve grupların dil kullanımları ve kullandıkları dillerin özelliklerini inceleyerek, “dil değişkelerini” ve “dil topluluklarını” ilgileşimsel bir biçimde betimlemeyi amaçlar.

Sosyal kategorilerin belirlenmesinde temel alınan değişkenlerin en önemlilerinden biri yaştır. Dolayısıyla, gençlerin kullandığı dil, dikkatini dil kullanımının değişkenliğinde sosyal etkenlerin rolüne odaklayan “değişke dilbilimi” (variationist linguistics) çerçevesinde sosyal (*diastatique*) değişkeler kapsamında değerlendirilir. Ancak, ayrı bir sosyal kategori olarak genç toplumun kendine özgü bir dil kullanıp kullanmadığı, yani sosyal bir değişke olarak bir “genç dilinden” söz etmenin tutarlı olup olmadığı tartışmalıdır. Gerçekten, dil değişkelerinin belirlenmesinde yaş faktörü ne ölçüde rol oynar? Genç dili nasıl tanımlanmalıdır? “Genç dili” cinsiyet, etnik köken, sosyal sınıf gibi diğer toplumsal değişkenlerden bağımsız, kendi içinde tutarlı ve özdeş nitelikte bir değişke midir? Diğer bir değişke, bütün gençlerin benimsediği ve kullandığı, kendine özgü homojen bir sosyal değişke midir yoksa gençler arasında sadece bazı sosyokültürel özellikleri paylaşan daha küçük çapta bir genç kategorisinin (groupe de pairs) kullandığı bir “akran grubu değişkesi” mi?

Fransa'da özellikle Paris banliyölerinde yaşayan gençlerin kullandığı dil, bu sorunsala bir açıklama getirebilmek için uygun bir örnektir. “Site dili” (langue des cités) “banliyö dili” (langue des banlieues), “genç dili” (parler des jeunes), “yeni Fransızca” (néo-français), “moda Fransızca (français branché) gibi farklı isimlerle adlandırılan bu dil, geniş kitlelere yaygınlaşan ve bütün sosyal kökenden gençler tarafından kullanılan bir dil midir, yoksa sadece belli sosyokültürel kimliğe sahip gençler tarafından mı kullanılmaktadır?

Bu çalışmada, *Les gens du Balto* adlı yapıtta yer alan, birçok açıdan ortak, bazı bakımlardan ise farklı sosyokültürel özellikler taşıyan iki karakterin toplum-dilsel incelemesinden yola çıkarak, Fransızcanın toplumsal değişkeleri çerçevesinde “genç dili” sorunsalının tartışılması hedeflenmektedir. İki bölümden oluşan çalışmada, ilk olarak konunun kuramsal çerçevesini oluşturan toplumdilbilim ve “değişke dilbilimi” alanına değinildikten sonra, dil çeşitliliği ve dil değişkeleri çerçevesinde “genç dili” olgusu ele alınacaktır. İkinci bölümde ise, söz konusu romanın iki genç karakterinin bir taraftan mensup oldukları sosyokültürel kategori, diğer taraftan da kullandıkları dil sözcük bakımından incelenerek söz konusu gençlerin dilinin hangi değişkeye ait olduğu belirlenmeye çalışılacaktır. Toplum-dilsel değişkenler temelinde elde edilen bulgular, bu iki olgu arasındaki bağıntılar bakımından değerlendirilecektir.

1. Toplumsal Bir Olgu Olarak Dil

XIX. yüzyılda, Bopp ve Schleicher'in öncülüğünü yaptığı natüralist anlayış çerçevesinde, diller “insan isteminin dışında ve belirli kurallara göre doğup gelişen ve yaşlanıp ölen doğal organizmalar” olarak değerlendirilmiş, dolayısıyla da doğal bilimlerin yöntemleriyle incelenmeleri öngörülmüştür (Paveau&Sarfati, 2003, s. 21). XIX. yüzyılın sonlarına doğru Tarde ve Durkheim ile gelişen sosyal bilimlerin etkisiyle, dil incelemelerinde farklı yönelişler ortaya çıkmıştır. Whitney tarafından “insan düşüncesinin ifade aracı” olarak görülen dil, artık antropolojik araştırmalar için çok değerli kaynak olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Paveau&Sarfati, 2003, s. 34). Ancak her ne kadar Saussure, dilin “sosyal bir olgu” olduğuna değinmiş olsa da, bir “sistem” olarak tanımladığı dil “kendi içinde ve kendi için” incelenmiş; “dil-dışı” olgular dilbilimin dışında tutulmuştur.

Dilin sosyal yanını göz önünde bulunduran görüşler ancak XX. yüzyılın başlarında, “dil olgularının sosyal nedenleri” üzerinde duran Meillet ile başlar. Gerçekten Meillet, “kesinlikle toplumsal bir olgu” ve “dilsel olduğu kadar sosyal bir gerçeklik” olarak nitelediği dilin değişimini de toplumsal temelde açıklar: “toplumsal yapıdaki her türlü dönüşüm, dilin içinde geliştiği koşulların değişimine yol açacaktır” (Meillet, 1982, s. 17). Ayrıca, toplum bilimlerin o günlerde biçimlenmekte olduğuna dikkat çekerek, doğası gereği dilbilimin toplum bilimler içerisinde yer alması gerektiğini ileri sürer. Böylece, daha sonraları “toplumdilbilim” olarak adlandırılacak olan alanın programını da öngörmüş olur:

Ne tür dil yapılarının ne tür toplumsal yapıları karşıladığını ve genel olarak, toplumsal yapılarda meydana gelen dönüşümlerin nasıl dil yapılarındaki değişimlere yol açtığını belirlemek gerekir (Meillet, 1982, s. 17).

Bununla birlikte, gerçek anlamda toplumdilbilim çalışmalarını Labov ile başlatmak daha uygundur. Artık dilbiliminin nesnesi kendi içinde işleyen soyut bir sistem değil, dil topluluğu içerisinde işleyen somut bir iletişim aracıdır. Dile bu şekilde yaklaşmak doğal olarak bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Zira bu bakış açısıyla gerçekleştirilen birbirinden çok farklı ve geniş kapsamlı dil çalışmaları, birden çok alanı ilgilendirmektedir. Dolayısıyla, bu tür çalışmaların yapıldığı alan, bazıları tarafından dilbilimin, bazıları tarafından ise toplumbilim veya insan biliminin bir alt dalı olarak değerlendirilmek istenmiştir. Dilbilimin alt/yan dalı olarak görenler, bu tür çalışmaları “dış dilbilim” (linguistique externe) olarak adlandırarak, “iç dilbilim” (linguistique interne)’den farklı bir alanda toplamak istemişlerdir. Diğer taraftan, bu çalışmaları toplumbilim veya insan bilimi çerçevesinde değerlendirme yanlısı olanlar ise, “dil sosyolojisi” ve “dil antropolojisi” gibi yeni alt veya “interdisipliner” alanlar türetmişlerdir. “Toplumdilbilim, ne dilbilimin bir alt dalı ne de disiplinler arası bir daldır; her şeyden önce dilbilimdir, tüm dilbilimdir; ama ayakları yere basan dilbilimdir” diyen Labov, bu tartışmalara son noktayı koymuştur (Labov, 1976, s. 9).

Artık dilbilimin nesnesi, sadece “mükemmel konuşurun” dilinden hareketle belirlenen ve kendisi de aslında herhangi bir dilin değişkelerinden biri olan “ölçünlü dil” (norm) değil, bu “norm” dışında kalan bütün konuşurların dilleridir. Bilindiği gibi norm, “en iyi konuşma ve özellikle de yazma biçimi olarak kabul edilen dil biçiminin kullanılmasını sağlayan ölçünleştirmenin etkisi” olarak tanımlanır (Gadet, 2007, s. 175). Dolayısıyla, dillerin çeşitliliği ve herhangi bir dilin her türlü değişkesi dilbilimin ilgi alanına girmektedir.

1.1. Toplum-dilsel Çeşitlilik ve Dilsel Değişke

Toplumdilbilim “bir iletişim aracı” olarak yaklaştığı dili, “kurallar ve göstergeler sistemi ve sosyal etkileşim aracı” olarak tanımlar. Dolayısıyla, bazı iletişim durumlarında dil kullanımı, bazen birbirinden farklı sosyal statüdeki muhatapları işin içine sokar. Bir dili bilmek, sadece dilbilgisel olarak doğru olan sonsuz sayıda cümle kurmayı ve anlamayı, bu cümleler arasında anlamlı olanlarla anlamsız olanları ayırt etmeyi sağlayan bir dizi kuralları bilmek demek değildir. Bir dili bilmek demek, aynı zamanda bu dilin cümlelerini uygun toplumsal çerçevede kullanmayı dayatan bir dizi psikolojik, kültürel ve sosyal kuralların yanında, iletişim sürecinde konuşma eyleminin düzgün işleyişini sağlayan uzlaşılıklarını de bilmektir (Baylon, 1996, s. 71). Dolayısıyla, dili kullanıldığı toplumsal bağlamdan ayrı düşünmek mümkün değildir.

Hiçbir toplum homojen bir yapıya sahip değildir. Bütün toplumlarda, kendini oluşturan üyeler farklı “kategorilerde” sınıflandırılır ve farklı “gruplarda” organize olurlar. Bir toplumu oluşturan bireyler yaş, cinsiyet, etnik köken, eğitim düzeyi, meslek, sosyal ağ gibi çeşitli toplumsal değişkenler açısından

birbirinden farklı özellikler taşımaktadır. Bu durum bireylerde farklı dil kullanımı ve tutumlarına neden olmakta ve Labov'un "dil konusunda aynı normları paylaşan konuşurlar topluluğu" olarak tanımladığı spesifik bir "dil topluluğu" ortaya çıkarmaktadır (Labov, 1976, s. 228).

Toplumsal yapıya koşut olarak, dil de bağdaşık yapı özelliğinden çok uzaktır. Bütün diller ayrışık bir yapıya sahiptir. Hatta, Weinreich'e göre, "kompleks, yani gerçek bir topluluk tarafından kullanılan bir dil için disfonksiyonel olan, yapısal ayrışıklıktan yoksun olmaktır" (Akt. Labov, 1976, s. 40). Diğer bir deyişle, doğal dillerin en önemli özelliklerinden biri, farklı sosyal ulamdaki konuşurların bağlama göre seçip kullanabilecekleri çok sayıda değişkeye sahip olmalarıdır. Farklı dil değişkeleri, farklı topluluklarda yerine getirdikleri işlevlere göre tanımlanırlar. Gadet (2007, s. 177) değişkeyi, "konuşurların bir yerel veya sosyal kimliğin ifadesi için veya içinde buldukları etkinliğe uyum sağlamak amacıyla kullandıkları dillerin değişebilir unsuru" olarak tanımlar.

Gerçekten, bir toplumda çeşitli toplumsal etkenlerden dolayı ses, sözcük, biçim ve sözdizimi açısından birbirinden farklı özellikler gösteren çeşitli dil değişkeleri bulunmaktadır. Bu dil değişkelerini, Moureau (1997, s. 284) artsüremsel (diachronique), yöresel (diatopique), toplumsal (diastatique) ve bağlamsal (diaphasique) olmak üzere dört ayrı ulamda sınıflandırır. Artsüremsel değişke, dillerin zaman içerisindeki değişimlerini konu alan değişkedir. Örneğin: XVII. yüzyıl Fransızcasıyla XX. yüzyıl Fransızcası sesbilim, sözcük, biçimbilim ve sözdizimi düzleminde birbirinden farklıdır. Yöresel değişke ise dillerin bölgesel temelde gösterdikleri değişikliklerle ilgilidir. Herhangi bir ölçünlü dilin konuşurları farklı yörelerde bu ölçünlü dilin farklı değişkelerini kullanırlar. Ölçünlü (standart) Fransızcadan farklılık gösteren *Franco-provençal*, *Öil* ve *Oc* dillerini yöresel dillere örnek olarak gösterebiliriz. Toplumsal değişke ise sosyal sınıf, yaş, cinsiyet, meslek, yaşam alanı, gelir durumu, etnik köken ve eğitim düzeyi gibi çeşitli sosyal faktörlere göre değişen dil kullanımlarıdır. Son olarak bağlamsal değişkeyi, konuşurun konuşma biçiminin bulunduğu ortama göre değişiklik göstermesi olarak tanımlayabiliriz.

Bu dil değişkelerinin üzerinde çatı işlevi gören ölçünlü dil, diğer değişkelere göre bir tür üst dil durumundadır. Ölçünlü dil, "çeşitli yerel ve toplumsal değişkenlerin dışında kalan ve dilsel bir topluluğun ortak paydası olarak görülen dil" olarak tanımlanır (Vardar, 2002, s. 153). Bu dil türü bir dilin en saygın değişkesi olarak kabul edilir. Ölçünlü dil sırasıyla seçme, kodlama ve normalleştirme aşamalarından geçerek oluşur. Sosyal, ekonomik, politik ve coğrafik gibi dil dışı etkenler ölçünlü dil seçiminde belirleyici bir rol oynar. Örneğin, Paris Fransa'nın siyaset, yönetim ve kültür merkezi olduğu için ölçünlü Fransızca Paris'te kullanılan değişkeler doğrultusunda şekillenmiş ve ölçünlü dil olarak kabul görmüştür. Ölçünlü dil olarak seçilen dil, dilbilgiselleştirme, sözcükleştirme ve yazılaştırma çalışmalarından sonra kodlama aşamasını tamamlayarak ölçünlü dil konumuna gelir. Seçme ve kodlama aşamalarının akabinde normalleştirme aşaması bu ölçünlü dilin

toplumca benimsenmesini ve toplumun ortak paydası olarak kullanılmasını sağlar.

1.2. Değişke Dilbilimi

Toplumdilbilimin bir alanı olan “değişke dilbilimi” (variationist linguistics), dil incelemelerinde hem dil kullanıcılarının sosyokültürel çeşitliliğini, hem de buna koşut olarak oluşan dil çeşitliliğini göz önünde bulunduran bir yaklaşıma sahiptir. Diğer bir değişle, toplumun yapılanması ve bu yapılanmanın dil kullanımları üzerindeki etkilerini inceler (Baylon, 1996, s. 75). Dil değişkelerinin özelliklerini belirlemek ve hangi değişkenin hangi durumda hangi ulamdaki konuşurlar tarafından kullanıldığını araştırmak (Who speaks what language to whom and when?) en önemli hedeflerinden biridir (Fishman, 1965). Bu alanda yapılan çalışmalar, bir toplumda meydana gelen dil kullanım farklılıklarından hareketle o toplumun konuşurlarının yaşları, etnik kökenleri, cinsiyetleri, eğitim düzeyleri, yaşadığı coğrafi bölge, sosyoekonomik durumları hakkında önemli saptamalarda bulunabilirler.

1960'lı yıllarda Amerikalı toplumdilbilimci Labov, dil değişiminin eşsüremliliği analizi, günlük (doğaçlama) konuşma dilinin incelenmesi ve sosyal grupların dil kullanımlarının gözlemlenmesi olmak üzere üç farklı alanda yürüttüğü çalışmalarla “değişke dilbiliminin” kurucusu kabul edilir. En önemli araştırmalarından biri, New York kentindeki toplumdilbilimsel tabakaları incelediği çalışmasıdır. Bu çalışmada, Labov toplumsal sınıflar ile dil çeşitliliği arasında sıkı bir ilişki olduğu varsayımından yola çıkarak semtleri ve müşterileri farklı üç büyük mağazada çalışan kişilerin /r/ sesbiriminin telaffuzu üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda aynı işi yapıp hemen hemen aynı maaşı almalarına rağmen konum olarak üst düzeyde çalışan siyah ırktan kişilerin ünlülerden sonra gelen /r/ sesbirimini aynı konumda beyaz ırktan kişilerle aynı biçimde telaffuz ettiklerini, daha alt konumda çalışan kişilerden ise daha belirgin biçimde vurguladıklarını saptamıştır. Bu araştırmadan hareketle, Labov konuşurun konuşma biçiminin toplumsal konumu doğrultusunda değiştiği sonucuna varır.

Labov'u izleyen Wolfram, Fasold ve Trudgill gibi bazı araştırmacılar, Avrupa ve Amerika'da aynı doğrultuda araştırmalar yapmış, bu alandaki çalışmaların yaygınlaşmasını sağlamışlardır (Bauvois, 2002, s. 16). Labov'un çalışmasına benzer bir çalışma, İngiliz toplumdilbilimci Trudgill tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmada, Trudgill İngiltere'nin Norwich şehrinde bireylerin konuşmasındaki sosyal değişkenlerin etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Sosyoekonomik açıdan farklı toplumsal sınıflardan kişilerle gerçekleştirilen çalışmada, Norwich sakinlerinin kullandıkları bazı dil biçimlerinin buldukları toplumsal sınıflarla ilintili olduğunu saptamıştır (Bauvois, 2002).

Alanda ses getiren bir diğer çalışma ise, Bernstein'in (1975) farklı sosyal kategorideki çocukların eğitim aşamasında karşılaştıkları sorunları dil kullanımlarındaki farklılıkla açıklayan çalışmasıdır. Bernstein dili, “dar düzenekli” ve “geniş düzenekli” olarak iki ayrı ulamda sınıflandırır ve birinci

düzenegin ikinciye göre daha “eksik” ve daha sınırlı özelliklere sahip olduğunu iddia eder. “Eksiklik” olarak bilinen bu kuram bağlamında, alt sınıfa mensup çocukların sosyalleşme esnasında “dar düzenekli dili”, üst sınıfa mensup çocukların ise “geniş düzenekli dili” edindiklerini ileri sürer ve okulda yaşanan başarısızlığı bu eksiklikle açıklar.

1.2.1. Bir Sosyal Değişke Olarak “Genç Dili”

Yaş toplumdilbilim ve değişke dilbilimi çalışmalarında göz önünde bulundurulan önemli değişkenlerden biridir. Thibault'un da belirttiği gibi “konuşurların yaşına göre toplumdilbilimsel bir ayırım, dil topluluklarının dinamiğini anlamak için önemli ipuçlarından biridir” (1997, s. 20). 70'li ve 80'li yıllardan itibaren yapılan çalışmalar sonucunda, artık Almanca, İngilizce ve Fransızca “genç dili” kavramı, gençlerin kullandığı bir değişke anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar sadece içeriksel değil, aynı zamanda ses, sözcük ve sözdizimi düzleminde de gerçekleştirilmiştir.

Amerika ve Avrupa'da “genç dili” üzerine yürütülen toplumbilimsel çalışmaların en önemlileri Labov (1976), Eckert (1988) ve Milroy'un (1980) çalışmalarıdır. Labov'un çalışmaları kentlerdeki genç gruplar ile kullandıkları diller arasındaki ilişkinin kimlik ve grup aidiyetiyle açıklanmasının önünü açmıştır. Labov'un bu alanda yaptığı en önemli çalışma, 1965-1967 yılları arasında, okuma alanında okul başarısızlıklarını incelemek amacıyla, Harlem'de Siyah Amerikalı gençlerin günlük konuşma dili ile okulda kullanılan standart İngilizce arasındaki farklılıkları ortaya çıkartmaya yönelik çalışmasıdır. “Farklılık kuramının” temellerini oluşturacak olan bu çalışmada, söz konusu başarısızlığın nedenini “okul içerisindeki politik ve kültürel çatışmalar” ile açıklar. “Siyah Amerikalı değişkesi” ile standart İngilizce birbirinden çok farklıdır çünkü bu değişkeler çatışmayı sembolize eder (Labov, 1972). Daha sonra Eckert (1988) ile birlikte dikkatler daha çok sosyal ağlar ve cinsiyet, eğitim seviyesi, oturulan semt gibi diğer toplumsal değişkenlere çevrilmiştir. 1980 ve 1992 yıllarında Belfast şehrindeki konuşurlar üzerine çalışmalar yapan Milroy (1980), burada yaş faktörünün diğer faktörlerden daha az önemli olduğunu ortaya koymuştur.

Bu alanda Fransa'da yapılan çalışmaların başında Laks'ın (1983) Villejuif semtinde yaşları 14 ile 15 arasında değişen 6 genç üzerine yaptığı araştırması yer almaktadır. Laks, toplumsal sınıflar ile /r/ sesbiriminin düşüşü arasındaki bağıntıyı, bu araştırma ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda toplumsal sınıf ve sosyal statü ile /r/ sesbiriminin düşüşü arasında bir bağıntı olduğu sonucuna varır. Walter, Fransa'daki “genç dili” üzerine yaptığı tespit, her zaman gençlerin yetişkinlerden farklı bir konuşma tarzı olduğunu iddia eder. Ancak, eskiden yaş ilerledikçe ölçünlü dilin benimsendiğini, günümüzde ise, yetişkinlerin gençler gibi konuşmayı tercih ettiklerini ifade eder. Böylece genç dilinin Fransız dil pazarındaki “değerinin” yükseldiğini ve giderek yaygınlaştığının altını çizer (Walter, 1988, s. 293). Diğer bir önemli çalışma Boyer'in 1997 yılında Paris'in banliyölerinde yaşayan gençler üzerine

gerçekleştirdiği çalışmadır. Boyer, banliyölerin heterojen bir nüfus yapısına sahip olmasından dolayı, söz konusu gençlerin dil kullanımlarının da birbirinden ayrıştığını ileri sürer. Sourdöt (1987) öğrencilerle sözcük düzleminde gerçekleştirdiği araştırmada, gençlerin sosyal yaşamlarında karşılaştıkları sıkıntılarını onları ölçünlü Fransızca dışında yeni sözcükler türetmeye ve kullanmaya sevk ettiğini iddia eder. Seux (1997) ise, Sourdöt gibi sözcük düzleminde yaptığı çalışmada, gençlerin kullandıkları sözcüklerin kendi içinde oldukça farklı katmanlardan oluştuğunu ve bunların grup aidiyetine, oturdukları mahalleye ve yaşadıkları şehre göre farklılık gösterdiğini ileri sürer. Gadet (2007), yapı bakımından olduğu gibi kullanım bakımından da genç dilinin, geleneksel halk dilinden (*français populaire*) ayrıştığını, ancak bu dilin de farklı değişkelerinin olduğuna dikkat çekerek adlandırılmasının bile sorunlu olduğuna inanmaktadır:

Bu gençlerin dil kullanımı, kimliksel ve bağlılık değerini beğendikleri (grup üyeleri arasında saygı (*biz*), diğerlerini dışlama (*öteki*)) gizlilik ve örtüklüğü sağlayan grup üyeleri arasındaki dayanışmaya yönelik iletişim pratiklerine uyarlanmıştır. Bu dilin sürekli yenilenmesi ve bölgeden bölgeye, hatta aynı kentin farklı banliyölerinde değişmesinin nedeni budur (Gadet, 2007, s. 125).

Labov'un Harlem'de siyahî gençlerin kullandığı değişke (Black Americans Vernacular) üzerine yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre, siyah olmak "siyah lehçesini" bilmek için yeterli değildir; bu lehçenin aktarımı akran grubu ile yoğun bir ilişkiyi gerektirir. Oysa bu topluluğa mensup gençlerin hepsi, hatta işçi sınıfıyla en fazla özdeşleşen mahallelerde bile, siyah lehçesini kullanan akran grubunun üyesi değildirler (Conein, 1992, ss. 109-110).

1.2.2. Fransızca Genç Dilinin Yapısal Özellikleri

Fransız gençlerinin dilinin yapısal özellikleri üzerine yapılan çalışmalar, bu dilin ses, biçimbilim, sözdizimi ve sözcük düzleminde bir yandan ölçünlü dilden diğer yandan öbür sosyal değişkelerden bazı önemli farklılıklar sergilediğini göstermektedir. Ses düzleminde öncelikle süprasegmental seviyede vurgu, ritim ve aksan bakımından farklılık göstermektedir (Laks, 1983). Segmental düzleminde ise /r/ sesinin damaksızlaşması, patlamalı artdamak sesinin ünlü önünde sürtücüleşmesi, terstenleme neticesinde [œ] ünlüsünü barındıran hecelerin sıklaşması, seçimlik ulamaların yapılmaması gibi bazı sapmalar söz konusudur (Armstrong&Jamin, 2002). Dilbilgisi bakımından, fiillerin genel olarak çekimsiz kullanımı, geçişli fiillerin geçişsiz çatıda kullanımı, bazı sözcüklerin türlerinin değiştirilmesi gibi özellikler sıralanabilir (Gadet, 2007, s. 122).

Genç dilinin en önemli özelliklerinden biri hem ölçünlü Fransızcada hem de diğer sosyal değişkelerde bulunmayan sözcüklerin kullanılmasıdır (Antoine, 1998). Bunlardan en önemlisi özellikle Paris'in banliyölerinde yaşayan daha çok Afrika kökenli gençlerin heceleri tersine çevirerek türettikleri bu sözcükler, çok yaygın olarak kullanılmaktadır: fou [fu] > ouf [uf]; tomber [töbe] > beton [betö]). Bundan dolayı bu dil *Verlan* (terstenleme) olarak da adlandırılır (Boyer, 2001, s. 28). Bir diğer sözcük kategorisi hece düşürme yöntemiyle türetilmiş

sözcüklerdir. Bunlar da kendi aralarında ön hece düşmesi (aphérèse) (« ricaine » américaine) ve son hece düşmesi (apocope) (« bourge » bourgeois) olarak iki alt gruba ayrılır (Gadet, 2007, s. 124). Gençlerin başvurduğu bir diğer yöntem ise diğer dillerden ödünç alınan sözcüklerin kullanılmasıdır (Boyer, 1996, s. 73). Sözcük ödünç alınan diller daha çok gençlerin köken dilidir (Arapça, Kreol dahil olmak üzere diğer Afrika dilleri, Romence, ...). İngilizce, sözcük ödünç alınan en önemli dillerden biridir; bazen bu sözcükler o kadar sık kullanılır ki “Franglais” adı verilen bir değişkeden bile söz edilir olmuştur. İkileme (réduplication) ve karışım (métissage) sözcük türetmek için başvurulan diğer önemli yöntemlerden biridir: leurleur (contrôleur), zonzon (prison), debléman... Ayrıca gençlerin eski Argoya da sıklıkla başvurdukları görülmektedir (Goudaillier, 2002).

2. İnceleme

Toplumdilbilim araştırmalarında uygulanan yaygın yöntemlerden biri söyleşidir. Ancak Labov'un “topluluk içerisinde dilbilim araştırmalarının hedefi, insanların sistematik olarak gözlem altında olmadıkları zaman nasıl konuştuklarını keşfetmektir. Ama bu hedefe ulaşmanın tek yolu onları sistematik olarak gözlemlemektir” cümlesiyle ifade ettiği “gözlemcinin çelişkisi” sorunundan dolayı, bu tür çalışmalarda farklı yöntem arayışlarına gidilmiştir. Etnografyanın geliştirdiği katılımcı gözlem ve konuşma etnografyası bu bakımdan en etkili yöntemlerdir. Ancak bu yöntemlerin uygulanması da oldukça maliyetli ve çok uzun zaman gerektirir. Özellikle, öncelikle sadece akran gurubu çerçevesinde kullanım bulan bir değişkenin bu yöntemle incelenmesi, grubun güvenini kazanıp, onlardan biri olarak uzun süre aralarında yaşamayı gerektirdiği için çok daha maliyetli olup, çok daha uzun süre gerektirir; hatta bir yabancı araştırmacı için neredeyse olanaksızdır. Bununla birlikte, artık son zamanlarda, farklı dil değişkelerinin sözdizimsel, biçimsel, sözcüksel ve hatta bazen fonetik özelliklerini bile göz önünde bulunduran çok değerli yazınsal yapıtlar yazılmakta ve yayımlanmaktadır. Bu yazınsal yapıtlarda değişik sosyokültürel ve sosyoekonomik ulamdaki karakterlerin dilleri, bu tür incelemeler için uygun bir bütünce oluşturur.

2.1. Yöntem

Bu yapıtlara en iyi örnek, 2000'li yıllarda birçok kitabı yayımlanan Faïza Guène'nin 2008 yılında yayımlanan *Les gens du Balto* adlı yapıtıdır. Bu roman, çalışmamızda ele alınan sorunsalın incelenmesi için oldukça uygun bir bütünce sunmaktadır. Gerçekten, genelde ölçünlü dilin dayatıldığı Fransız yazınında belki de ilk defa bu romanda, farklı dil değişkeleri bir arada ve gerçeğe uygun bir biçimde kullanılmaktadır. Diğer taraftan, romanda yer alan karakterlerin denkliliğini gerçek dünyada bulmakta güçlük çekmeyiz ve bunların kullandıkları sözcükler, oluşturdukları tunceler kendilerinin ve romanda yer alan diğer karakterlerin kimlikleri ve dil kullanımları ile ilgili birçok ipucu vermektedir.

Paris'in 4 500 nüfuslu uzak banliyölerinden birinde yaşayan, farklı yaş gruplarına mensup ve bazı farklı sosyokültürel özellikler taşıyan sekiz

karakterin kullandığı dil değişkelerinin her biri kimi farklı özellikler taşımaktadır. Aslında, bu karakterlerin hepsi incelemeye dahil edilebilirdi. Ancak çalışma sadece genç diline yönelik olduğu için, bu anlamda bazı sınırlamalar getirme gereği duyulmuştur.

Öncelikle, yukarıda açıklanan sorunsala uygun bir biçimde, çalışmanın bütüncesi aynı yaşta, çok iyi arkadaş olan iki erkek karakterin (Taniel ve Ali) konuşmalarıyla sınırlanmıştır. Bunların kullandığı dil biçimi ile mensup oldukları sosyokültürel yapı arasında bir korelasyon (ilgileşim) olup olmadığını tespit etmek için, öncelikle kullandıkları diller bir taraftan ölçünlü Fransızcayla, diğer taraftan da kendi aralarında karşılaştırılacaktır.

Diğer taraftan, bu iki karakterin dil özellikleri farklı açılardan ele alınabilirdi. Ancak, özellikle fonetik bakımdan var olabilecek bazı küçük olumsuzlukların çalışmanın yapılabilişliğini etkilemeyebileceği kaygısıyla, konuya yalnızca sözcük açısından yaklaşılmasının uygun olduğu düşünülmüştür. Dolayısıyla, iki gencin kullandığı dilde sadece genç diline ait sözcükler tür ve sıklık bakımından değerlendirilecek ve bunlar dil tutumları ile de eşleştirilecektir. Böylece elde edilen dilsel değişkenleri açıklayabilmek için, daha sonra, yine bu iki genç karakterle ilgili sosyokültürel değişkenlere başvurulacaktır.

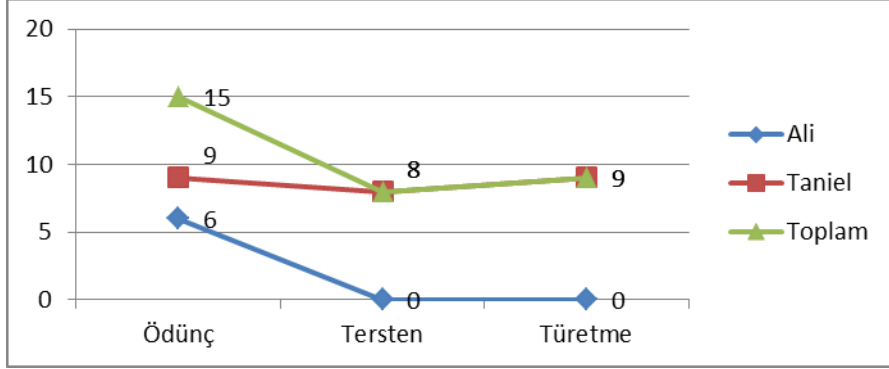
2.2. Dilsel Değişkenler

2.2.1. Genç Dili Sözcüklerinin Kullanımı

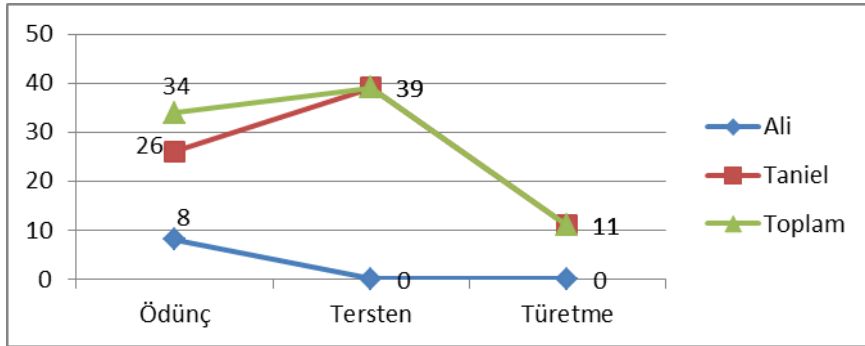
Romanın farklı karakterlerinin toplumsal ve kimliksel aidiyetleri, sözcük yapısı başta olmak üzere kullandıkları dilin yapısı bakımından hemen ortaya çıkmaktadır. Romanın sözcük yapısının en önemli özelliklerinden biri, Fransızcanın bütün değişkelerine ait sözcüklerin yer almasıdır. Gerçekten ölçünlü Fransızcaya ait sözcüklerin yanında, bol miktarda ayıp sözcükler (vulgaire), Argo, Verlan, İngilizce başta olmak üzere farklı dillerden ödünç alınmış sözcükler, özellikle gençlerin kullandığı kısaltılmış sözcükler ve yöresel lehçelerden alınmış sözcükler bulunmaktadır. Ve hatta genç karakterlerden biri olan Magalie'nin sıklıkla başvurduğu "SMS" diline ait önemli sayıda sözcük bulunmaktadır. Bununla birlikte, çalışmada ele alınan Ali ve Taniel'in kullandıkları dilin sözcük yapısı dikkate alındığında, genç diline ait sözcükleri; terstenleme, türetilmiş sözcükler ve ödünçlenmiş sözcükler olmak üzere üç farklı kategoride sınıflandırmak mümkündür (Bk. Ek Tablo 3).

Ali ve Taniel'in konuşmalarından oluşan 39 sayfalık bütüncede bu türden sadece 32 sözcük bulunmaktadır. Bunların önemli bir kısmı (15) ödünçlenmiş sözcüklerdir. Geri kalan 17 sözcüğün 9'u türetilmiş, 8'i ise terstenleme sözcüklerden oluşmaktadır. Başka dillerden ödünçlenmiş sözcüklere bakıldığında, bunların İngilizce (shit, tuning, brushing, cool, flow), Arapça (kiffer, souk, nif, pif), Romanca (gadjo) ve Eski Argo (daronne, daron, baraque, thune, oseille) kökenli oldukları görülür. Bu tür sözcüklere Taniel, Ali'den daha çok başvurmaktadır: Taniel bu türden 9 sözcük kullanırken, Ali'nin bütüncesi sadece 7 sözcük barındırmaktadır. Konuşmalarda geçen dokuz türetilmiş sözcükte de durum aynıdır: bunların tamamı Taniel tarafından kullanılmakta,

Ali'nin konuşmalarında ise hiç geçmemektedir. Sayı bakımından son sırada yer alan terstenleme (Verlan) sözcüklerin ise tamamı Taniel tarafından kullanılmaktadır. Arap kökenli olduğu için Ali'nin bu tür sözcüklere daha fazla başvuracağı beklenirken, onun bu türden hiçbir sözcük kullanmadığı görülmektedir.

Sıklık bakımından durum biraz farklıdır: sayı bakımından en az olan terstenleme sözcüklerin en sık kullanılan sözcükler olduğu görülmektedir. Gerçekten, toplamda 84 defa kullanılan sözcüklerin 39'u bu türden sözcüklerdir. İkinci sırada ise, 34 kullanım sıklığıyla ödünç sözcükler gelmektedir. Türetme sözcüklerin kullanım sıklığı ise 11 kullanımla sınırlıdır. Yine Taniel'in bu sözcüklere Ali'den net bir biçimde daha sık olarak başvurduğu anlaşılmaktadır. Taniel 39 defa terstenleme, 26 defa ödünç ve 11 defa türetme sözcükleri kullanırken, Ali sadece ödünç sözcükleri 8 defa kullanmıştır.

İki genç Fransız'ın dil kullanımının sözcük bakımından birbirinden oldukça farklı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Taniel'in Ali'den çok daha fazla sayıda ve çok daha sık olarak genç diline özgü sözcükleri kullandığı anlaşılmaktadır.

2.2.2. Dil tutumları

Les gens du Balto kitabı ayrıca dil tutumları hakkında da çok ilginç veriler sunmaktadır. Fransızcanın farklı değişimleri hakkında birçok karakter tarafından

dile getirilen çok sayıda görüşe yer verilmiştir. Bunlardan bazıları, Taniel ve Ali'nin dil kullanımları hakkında da yararlı bilgiler vermektedir.

Öncelikle Taniel'in kendi dili üzerine olumsuz bir tutumu olduğu görülmektedir. Ali hakkında konuşurken “güzel konuşmayı çok isterdim ama bunu bir türlü başaramıyorum” (s. 12) diyerek, kendi kullandığı dil hakkında olumsuz, Ali'nin dili hakkında ise olumlu bir tutum sergilemektedir.

Diğer taraftan, Ali'nin kullandığı dil, başkaları tarafından da genel olarak olumlu değerlendirilmektedir. Öncelikle Taniel, arkadaşı Ali'nin çok kitap okuduğunu ve bunun sayesinde de düzgün konuştuğunu imrenerek ifade etmektedir (s.12). Ayrıca, Ali'nin konuşma konusunda kendine aşırı bir güveni olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü söze her zaman onun başladığı Nadia'nın “Ali, bir defa olsun ilk ben konuşacağım” sözünden anlaşılmaktadır (s. 39). Buna ek olarak, konuşurken seçtiği sözcüklerin niteliği dolayısıyla da Ali meşhurdur. Bundan dolayı Nadia: “Şimdi de bize bilimsel sözcüklerle mi hitap ediyorsun?” diyerek onu eleştirmektedir. Ancak bunu yaparken bazen hatalar da yapmaktadır: örneğin yanlışlıkla “préjugé” yerine “préjudice” sözcüğünü kullanınca, bu hatası Nadia tarafından düzeltilir (s.39).

Tablo 1: Dil Tutumları

Tutum		
Taniel	-	“Moi aussi j'aimerais bien parler mais j'ai du mal”.
Ali	+	Taniel: “[Ali] il parle bien. Il lit des livres carrément”. Nadia: “Tu nous sors des mots scientifiques maintenant?” Ali ! C'est moi qui parle en premier pour une fois ! »
	?	Nadia: “C'est un préjugé pas un préjudice”.

Dolayısıyla, genç dilini daha az kullanan Ali'nin diline karşı olumlu bir tutum, diğerininkine ise olumsuz bir tutum söz konusudur. İki gencin dil değişkelerinin birbirinden farklı olduğu dil tutumlarından da anlaşılmaktadır. Diğer bir değişle, dil tutumları ile dil kullanımları arasında tutarlı bir ilişim söz konusudur.

2.3. Toplumsal Değişkenler

Yukarıdaki inceleme, Ali ve Taniel'in dilinin hem kullanım hem de tutum bakımından farklılık sergilediğini ortaya koymaktadır. Bu aşamada sorgulanması gereken, bu farklılığa neden olan dil dışı (toplumsal, kültürel, etnik ...) değişkenlerin neler olduğudur. Bu değişkenlerin belirlenmesi için iki karakterin sosyoekonomik ve kültürel özelliklerinin incelenmesi gerekmektedir. Karakterlerin bu özelliklerini dokuz farklı dil dışı değişken belirlemektedir: yaş, cinsiyet, meslek, etnik köken, ikamet yeri ve süresi, konut, eğitim, sosyalleşme mekânı.

Öncelikle yaş bakımından *Les gens du Balto*'da yer alan sekiz karakteri, beşi genç (Taniel, Magalie, Ali, Nadia ve Yeznig), üçü yetişkin (Joël, Yéva ve Jacques) olarak iki gruba ayırabiliriz. Bu açıdan 16 yaşındaki Ali ile 17

yaşındaki Taniel'in aynı yaş grubunda oldukları görülmektedir. Cinsiyet olarak karakterler üç kadın (Magalie, Yéva, Nadia) ve beş erkekten (Taniel, Ali, Yeznig, Joël, Jacques) oluşmaktadır ve bizi ilgilendiren her iki karakter de erkektir. Meslek bakımından karakterler, ev hanımı, esnaf (kahve sahibi), manav (pazarda meyve satıcısı), sekreter, öğrenci ve işsiz olmak üzere daha çeşitlidir. Ancak bu bakımdan da Ali ile Taniel öğrenci olarak yine aynı grupta yer alırlar. Karakterler ayrıca üç farklı etnik kökendir: Fransız (Magalie, Joël ve Jacques), Arap (Ali, Nadia), Ermeni (Yéva), Ermeni-Fransız (Taniel, Yeznig). Arap kökenli Ali ve anne tarafından Ermeni baba tarafından ise Fransız kökenli Taniel'in etnik bakımdan farklı grupta yer aldıkları görülmektedir. Bütün karakterlerin ikamet yeri, Paris'in 4 500 nüfuslu uzak banliyölerinden biridir (Joigny-les-Deux-Bouts ⁴) ve oturdukları konutlar müstakil evlerdir (Pavillon). Ancak daha önce Marsilya'da ikamet eden Ali buraya yenice yerleşmiştir. Karakterler eğitim düzeyi bakımından da birbirlerine yakındır. Orta yaş üstü karakterler arasında eğitilmiş bulunmazken, özel bir iyileştirme merkezine devam etmekte olan zihinsel engelli bir gencin dışındaki gençler lise öğrenimine devam etmektedirler. Ancak zihinsel engelli genç dahil, bütün karakterlerin sosyalleşme alanı, müdavimleri oldukları *Le Balto* kafesidir.

Tablo 2: Toplumsal Değişkenler

	Yaş	Cinsiyet	Meslek	Köken	Konut	İkamet yeri		Sosyal alan	Eğitim
						Şimdi	Önceki		
Ali	16	E	Öğrenci	Arap	M. Ev	JDB	Marsilya	Le Balto	Lise
Taniel	17	E	Öğrenci	Fransız-Ermeni	M. Ev	JDB	JDB	Le Balto	Lise
	=	=	=	≠	=	=	≠	=	=

Çalışmaya konu olan iki karakter sosyoekonomik ve sosyokültürel açılarından karşılaştırıldığında, birkaç küçük ayrıntı dışında, bütün veriler iki gencin aynı kategoride sınıflandırılmasını gerektirir. Gerçekten, lise öğrencisi olan 17 yaşındaki Taniel, annesi tarafından Ermeni babası tarafından Fransız'dır. Babası işsiz, annesi ise sekreterdir. Annesi Yeva, “küfürlü sokak Fransızcası kullanan” (vulgaire), ailecek oturdukları evin kredisini tek başına ödemek zorunda kalan 50 yaşlarında iki çocuk annesidir. Taniel'in zihinsel engelli bir kardeşi vardır. Eskiden fabrikada işçi olarak çalışan babası zamanın çoğunu televizyon karşısında geçirip şans oyunları oynar. Ailesi her sabah Taniel'in okula gittiğini

⁴“İki yakasını bir araya (zor) getirmek” anlamındaki “joindre les deux bouts” deyiminden hareket edilerek konulan bu isim, söz konusu yerde yaşanan ekonomik sıkıntılara çağrışım yapmak için seçilmiş olmalıdır.

zanneder ancak Taniel her gün arkadaşlarıyla buluşarak zamanını onlarla geçirir. Ali Chacal ise 16 yaşında ama Taniel gibi lise öğrencisidir. Ancak beş çocuklu Arap kökenli bir ailenin ikizi olan tek erkek çocuğudur. Annesi ev hanımı, babası ise pazarda sebze satıcısıdır. Marsilya'da doğduktan sonra yenice Joigny-les-Deux-Bouts'da müstakil bir eve yerleşmişlerdir. Ali, hayata olumlu yönleriyle bakabilen, bulunduğu ortama kolaylıkla uyum sağlayabilen ve eğitim hayatında başarılı bir öğrencidir.

Cinsiyet, yaş, meslek, eğitim düzeyi, ikamet yeri, konut biçimi bakımından aynı özellikleri taşıyan iki karakterimizin her ikisi de ayrıca Le Balto kafesinin müdavimlerindedir. Aralarındaki tek fark kökenleri ve ikamet yerlerindeki süredir.

Sonuç

Dil değişimleri alanında gerçekleştirilen deneysel incelemelerden elde edilen veriler ve kuramsal sonuçlar, sosyokültürel ve sosyoekonomik değişkenlerin dil kullanımı ve dilin yapısı üzerinde belirleyici bir rol oynadığı, bu bağlamda yaşın önemli değişkenlerden biri olduğunu göstermektedir. Gerçekten, farklı dil topluluklarında gerçekleştirilen çalışmalar, gençlerin genel olarak farklı dil kullanımlarına işaret etmektedir. Bununla birlikte, her toplumda aynı değişkeyi kullanan gençlerin oluşturduğu homojen bir “genç dil topluluğundan” bahsedilemeyeceği açıktır.

Çalışmamızda da ortaya çıktığı gibi, sosyolojik ve kültürel açıdan birçok ortak yönleri bulunan aynı yaş grubundaki iki gencin kullandığı dil, sözcük bakımından bile birbirinden ayrışabilmektedir. Dolayısıyla, yaş faktörü tek başına bir dil değişkesi nedeni değildir; ancak sosyal ağlar, etnik ve coğrafi köken, eğitim seviyesi, ailenin sosyoekonomik konumu gibi diğer etkenlerle bir araya geldiği ölçüde bir etken niteliği taşımakta ve bunlardan herhangi birisinin değişmesi dahi kullanım değişikliğine yol açmaktadır. Sonuç olarak, Fransızcada bir tek “genç dilinden” bahsetmenin doğru olmadığı kanısındayız. Bu bakımdan “genç dili” yerine gençlerin kullandığı değişkelerin çeşitliliğine vurgu yapmak için çoğul olarak “genç dilleri” kavramının daha tutarlı olacağı görüşündeyiz.

Dolayısıyla, genç dili, bütün gençlerin benimsediği ve kullandığı, kendine özgü homojen bir değişke olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü genç dili de kendi içerisinde farklı değişkeleri barındırmaktadır. Bazı ortak sosyokültürel özellikleri paylaşan ve belli sosyokültürel değerler çerçevesinde oluşturulmuş kimliklerle kendilerini özdeşleştiren daha küçük çaptaki genç gruplarının (akran grupları) kullandığı “grup dilinden”(vernacular) bahsetmek daha doğru olacaktır.

KAYNAKÇA

Antoine, F. (1998). Des mots et des oms : verlan, troncation et recyclage formel dans l'argot contemporain. *Cahiers de lexicologie*, 72 (1), 41-70.

- Amstrong, N. & Jamin, M. (2002). Le français des banlieues: uniformity and discontinuity in the French of the Hexagon. K. Salhi (Ed.). *French in and out of France: language policies, intercultural antagonisms and dialogue*. Berne: Peter Lang, 107-136.
- Bauvois, C. (2002). *Ni d'Eve ni d'Adam : Etude sociolinguistique de douze variables du français*. Paris : L'Harmattan.
- Baylon, C. (1996). *Sociolinguistique. Société, langue et discours*. Paris: Nathan.
- Bernstein, B. (1975). *Langage et classes sociales*. Paris: Éditions de Minuit.
- Bourdieu, P. (1982). *Ce que parler veut dire - L'économie des échanges linguistiques*. Paris : Fayard.
- Boyer, H. (2001). *Introduction à la sociolinguistique*. Paris: Dunod.
- Conein B. (1992). Hétérogénéité sociale et hétérogénéité linguistique. *Langages*, 108, 101-113.
- Eckert, P. (1988). Adolescent Social Structure and the Spread of Linguistic Change. *Language in Society*, 2, 183-208.
- Fishman, J.A. (1965). Who speaks what language to whom and when? *La linguistique*, 2, 7-88.
- Fournier, M. (2001). Nique ta langue ! *Le langage. Nature, histoire et usage*. Auxerre : Editions Science Humaine, 229-233.
- Gadet, F. (1992). *Le français populaire*. Paris : Que sais-je ?
- (2007). *La variation sociale en français*. Paris : Ophrys.
- Goudaillier, J. P. (2002). De l'argot traditionnel au français contemporain des cités. *La Linguistique*, 38(1), 5-23.
- Günday, R. (2013). Çok Dillilik ve Çok Kültürlülük Bağlamında Yabancı Dil Öğretimine Toplumdilbilimsel Yaklaşım. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/10 Fall 2013, 313-330, Ankara.
- Labov, W. (1972). *Language in the Inner City: Studies in the Black English Vernacular*. Philadelphie: University of Pennsylvania Press.
- (1976). *Sociolinguistique*. Paris : Minuit.
- Laks, B. (1992). La linguistique variationniste comme méthode. *Langages*, 108, 34-50.
- (1983). Langage et pratiques sociales. Etude sociolinguistique d'un groupe d'adolescents. *Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, 46, 73-97.
- Meillet, A. (1982). *Linguistique historique et linguistique générale*. Paris :Champion.
- Merle, P. (2006). *Argot, verlan et tchatches*. Toulouse: Editions Milan.
- Milroy, L. (1980). *Language and Social Networks*. Basil Blackwell, London.

Moureau, M. –L. (1997). *Sociolinguistique : Les concepts de base*. Liège : Mardaga.

Müller, B. (1985). *Le français d'aujourd'hui*. Paris : Éditions Klincksieck.

Sourdot, M. (1997). La dynamique du français des jeunes: sept ans de mouvement à travers deux enquêtes (1987-1994). *Langue française*, 114, 56-81.
Erişim tarihi: 10 Kasım 2015. Doi :
10.3406/lfr.1997.5385,http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/lfr_0023-8368_1997_num_114_1_5385

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.

Walter, H. (1988). *Le français dans tous les sens*. Paris : Robert Laffont.

A SOCIOLINGUISTIC ANALYSIS OF “YOUTH LANGUAGE” CONSIDERING THE WORDS USED IN *LES GENS DU BALTO*

Abstract: The relationship between language structures and social structures, and the connection between the mutations of social and language structures has been one of the significant concerns of sociolinguistics. With Labov certain studies which explored the sociocultural variety of language users and language variance as well, were conducted under the title of “dialinguistics”. This field not only investigates the formation of society and its effects on language usage, but also contemplates certain concepts such as “context”, “language group”, “language market” and “social web” related to the subjects of the relationship between the social parameters and language usage, the effect of the one on another, and the consistent social categories of language variance. No matter which concept has been taken into consideration, the main principle is the existence of a language group which corresponds to each linguistic variant and shares the same values. “To understand the dynamics of language groups”, age is considered as one of the most important factors. Besides, the classification of the “youth language” as a distinct social variant constitutes serious problems. This study exposes the hypostasis that the “youth language” is not a consistent and identical variant independent from other social variances. In Faïza Guène’s *Les gens du Balto*, the conversations between two young men which reflect the common sociocultural and socioeconomic characteristics, constitute the main structure of our paper. The types and frequency of the words they use and their linguistic attitudes’ relation to the sociological characteristics has been examined. The results demonstrate that the two young men are distinct in terms of their linguistic attitudes and use of language. Ali uses fewer words that belong to the youth language, and his language attitude is positive when compared to Taniel, whose attitude is negative. The ethnicity and duration of residence are two distinct characteristics of these two young men who share the same sex, age, occupation, education, living place, and house type. Their language distinction can be explained by these two variants. The results have

shown that a homogeneous youth language does not exist among young people.

Keywords: Youth language, language variants, French language, variationist linguistics, sociolinguistics.

Ek:

Tablo 3: Sözcüklerin Türü ve Kullanım Sıklığı

Sayı	Ölçünlü Fransızca	1. Terstenleme sözcükler	Türkçe	Sıklık	
				Taniel	Ali
1	lourd	relou (s.69)	ağır	1	-
2	fou	ouf (s.12-73-74)	deli	3	-
3	bête	teubé (s.74)	hayvan	1	-
4	louche	chelou (s.65x2-73-76)	şüpheli	4	-
5	femme	meuf (s.12x2-14x2-15-16-72x2-75-120x2)	kadın	11	-
6	homme	mec (s.12-14x3-17-65-67x2-71-73x2-117x3-118-120)	erkek	16	-
7	jeter	tèj (s.120)	atmak	1	-
8	enervé	vénère (s.66-72)	sinirli	2	-
Toplam		8		39	0
2. Türetilmiş Sözcükler					
9	télévision	télé (s.65-76)	televizyon	2	-
10	pavillon	pav' (s.14)	müstakil ev	1	-
11	calvitie	calv' (s.69-71)	kellik	2	-
12	football	foot (s.68)	futbol	1	-
13	mythoman e (menteur)	mytho (s.120)	yalancı	1	
14	traumatiser	traumat' (s.118)	etkilemek	1	-
15	appartement	appart (s.67)	daire	1	-
16	craindre	craignos (s.76)	korkmak	1	-
17	intellectuel	intello (s.12)	entellektüel	1	-
Toplam		9		11	0
3. Ödünç sözcükler					

S. BOSNALI & F. ER, *Les Gens du Balto*'da Kullanılan Sözcükler ...

18	aimer	kiffer (s.14-15-68)	sevmek	3	-
19	magasin	souk (s.86)	magazin	-	1
20	maison	baraque (s.70-72)	ev	2	-
21	nez	nif (s.138)	burun	-	1
22		pif (s.12)		1	-
23	mère	daronne (s.12-13x2-14-16-66-68)	anne	7	-
24	père	daron (s.14x2-72-76-77-118x3)	baba	8	-
25	argent	thune (s.14-121)	para	2	-
26		oseille (s.140)		-	1
27	flot	flow (s.16)	akış	1	-
28	frais	cool (s.121)	taze	1	-
29	drogue	shit (s.18-139)	uyuşturucu	1	-
30	réglage	tuning (s.87)	ayar	-	1
31	brossage	brushing (s.43)	fırçalama	-	1
32	garçon	gadjo (s.139-140x2)	erkek, oğlan	-	3
Toplam		15		26	8
Genel toplam		32		76	8
				84	